

Проф. Христо Пимпирев, председател на Българския антарктически институт и ръководител на родните полярни експедиции:

Изследванията в Антарктида са поглед към бъдещето

Когато дойде време да се експлоатират запасите на този континент, страната ни ще има правото да участва

Разговора води
Зина СОКОЛОВА

Проф. Пимпирев, каква е равнотежната от приключилата наскоро 32-ра Българска антарктическа експедиция?

— За немалкия период, в който България има свое присъствие в Антарктида, тя се превърна в уважавана полярна нация с голям авторитет. Тя ръководи с още 28 държави една десета част от земната повърхност, каквато е Антарктида, с всички права и задължения на великите сили.

Последната антарктическа експедиция продължи започнатите вече задачи. Тя е част от Националната програма за полярни изследвания на Министерството на образованието и науката, което финансира доста национални програми. Това важи и за програмата „От полюс до полюс“, която е до 2025 г. В нея влизат научните изследванията на Антарктида, както и логистичната дейност, защото България притежава своя база — „Св. Климент Охридски“. Тя е част не само от националната ни научна инфраструктура, но и от европейската. И имаме задължение да поддържаме тази инфраструктура.

Самата експедиция вече е част от национална стратегия за изследване на полярните региони, каквато има нашата страна, заедно с много страни от ЕС. Член сме на Европейския полярен борд, който координира научните европейски програми в полярните региони, както и логистичната дейност на страните. Защото, освен че се правят научни проучвания, това е и много сериозна външна политика.

Например преди три години на Канада ѝ беше отказано да получи статут, какъвто има България. Така че в полярните региони сме на по-високо ниво, отколкото Канада, която притежава част от Арктика. Затова присъствието на страната ни е много важно и не става дума за регионална програма. Това е програма, включена към програмите на ЕС, и съответно тук се правят едни от най-важните научни открития, което поставя страната ни на едно от челните места в полярните изследвания в света.

— Разкажете за някои от проектите, които са изпълнявани по време на експедицията?

— Научната програма на всяка мисия се одобрява от специализирана комисия, съставена от хабилитирани учени, работили в полярните региони, и се финансира от МОН.

По време на експедицията се изпълняваха вече утвърдени 12 научни проекта. Освен това след проведени конкурси за млади учени наши колеги в момента се занимава с движението на ледниците. Това е изключително важно, тъй като е свързано с проблемите на глобалното затопляне и промените в климата, което отчетливо се наблюдава в района, където е българската база.

Изследва се разтопяването на ледниците, което, ако се случи в цяла Антарктида, глобалното морско ниво ще се вдигне с 60 м и огромни площи от континентите ще бъдат залети. Тогава ще има масови миграции и големи проблеми в изхранването на човечеството. Ще се смени посоката на морските течения.

Ако само малко се измести Гьлфстрийм, ще настъпи ледена епоха във Великобритания и Скандинавските страни. Не си даваме сметка за това, но по такива глобални проблеми заедно със своите чуждестранни колеги работят българските учени в Антарктида.

Друг проект се занимава с изследване на рудните минерализации в околностите на базата, тъй като Антарктида е много богата на полезни изкопаеми. Преди година се доказва, че има злато около българската база, както и много редки метали, без които не може да имаме батерии за мобилните си телефони, акумулатори за автомобилите и техническият прогрес ще спре. Това са невъзобновяеми суровини.

Изследванията не са за задоволяване на научното любопитство. Когато дойде време да се експлоатират тези запаси, страната ни ще има правото да участва. Така че да не гледаме само пред носа си, а в бъдещето, защото в противен случай ще си останем забутана държава в юго-източния край на Европа, ако не сме в крак със съвременното развитие на науката.

Нашите учени изследват и биоразнообразието — уникалната флора и фауна, които съществуват само в тези условия. Температурата на Южния океан целогодишно е нула градуса. Там биологичното разнообразие е много бедно, но пък затова е много богато като численост. Тук единствено живее ледената риба, която има бяла кръв, без хемоглобин. Освен рибното разнообразие има и много микроорганизми, устроени да живеят при много ниски температури.

Изследват се и микроорганизмите, които са

изключително важни, защото са ендемични — те виреят само там. От тях се извличат ензими за създаването на нови лекарства против рака. По такъв проект работят и българските учени. Всичко това са изключително важни изследвания, които не могат да се направят в България.

Освен нашето Черно море изследваме и Световния океан, който е две трети от земната повърхност. Следващото десетилетие е определено от ООН и е посветено на океаните. Трябва да се включим в този научен шурм, ако се считаме за нормална и морска държава.

— Научноизследователският кораб „Св. св. Кирил и Методий“ се върна от второто си плаване до Антарктида. Как премина то?

— Напълно успешно завърши и втората полярна мисия на нашия научноизследователски кораб. Искам да подчертая, че за първи път в морската ни история наши научноизследователски плавателен съд излезе от Черно море. Нямаме друг подобен случай. Черно море е полузатворено, затворено е, с един тесен проток — Босфора.

Екипажът на кораба, освен че изпълни добре първата си мисия до Антарктида, до която стигна в най-бурните води на земята, с ледени блокове и айсберги, сега повтори това историческо плаване. Това не е случайност. Доказахме пред света, че сме морска нация.

Защото какво се чува сега за българските кораби — чува се, когато намерят в тях кокаин или че са ги завзели пирати. А на този кораб се правят научни открития, работеше се по пет научни проекта.

Изключително вълнуващо беше, когато

акостирахме на аржентинското пристанище Комодоро Ривадавия и дойдоха 5000 души да разгледат кораба, който идва от България, минава през Антарктида и акостира на техния бряг. По-добра дипломация от това едва ли може да има. Един политик никога не може да привлече толкова внимание.

— Вероятно отсега подготвяте и третото пътуване на кораба?

— Да, разбира се. В България сме свикнали да мислим ден за ден. Но това не е експедиция за еднократно изкачване на някой връх в Хималаите. Изкачвах го и всичко приключва. Ние изпълняваме целенасочена национална изследователска програма. Това е научна стратегия на България заедно с останалите европейски страни.

— Докъде стигна строителството на новата научна лаборатория?

— Една от важните задачи на тази експедиция беше именно построяването на тази лаборатория, тъй като акцентът в нашата дейност на Антарктида е върху научните изследвания. А без модерно оборудвана лаборатория не може да се направят никакви проучвания.

Лабораторията е строена като за XXII век — в нея ще могат да работят и внучите на нашите внуци. Много съм щастлив, че осъществихме мечтата на нашите учени и на чуждестранни колеги да имат лаборатория и в нея да обработват веднага теренните проби, които събират в тази не много гостоприемна част на света.

Антарктида е континентът с най-неблагоприятен климат от цялата планета, все едно си на Марс. Неслучайно там се правят експерименти на НАСА за космическите кораби до Червената планета. На Антарктида е измерена и най-ниската температура — минус 89 градуса по Целзий, каквато е температурата на Марс. Работи се в екстремни условия, което трябва да се има предвид при определяне финансирането на научните проекти.

Радвам се, че нашето селище „Св. Климент Охридски“ се разраства. То вече има индустриална зона на брега, където акостират лодките; историческа част, която включва „Куцото куче“, както се нарича първата постройка на остров Ливингстън — един фургон, включен в културно-историческото наследство на целия континент, православния параклис „Св. Иван Рилски“ — първия на ледения континент, паметника на кирилицата, научната лаборатория и жилищната част.

— Правите първата експедиция до Антарктида през 1987 г. по случай 100-годишнината на Софийския университет, която се честваше през 1988 г. Предполагали ли сте колко дълго ще продължи всичко това?

— Човек, когато започва нещо ново, пионерско, се води преди всичко от интуицията. Той трябва да има хъс, за да може да рискува, и тогава съдбата му помага. Историята се прави от лудите. Тези, които стоят пред телевизора и „хейтват“, не правят история.

— Може ли да говорим за феномена „Пимпирев“?

— Не съм феномен. Аз съм учен, преподавател — имам си своите студенти, имам своите последователи в изучаването на Антарктида. Много млади хора са запалени. Щастлив съм, когато виждам възторжените очи на децата в училищата, където ходя да им разказвам за Антарктида — за пингвините, за тюлените, за уникалната флора и научните открития. Това е бъдещето. Ако не спечелим децата, сме загубени като нация и като човечество.